

SJÄTTE AVDELNINGEN

Antikens Rom

I det gamla Rom var *Via Sacra* den stora triumfgatan. Här drog triumftågen - det är festtåg på statens bekostnad som beviljats segerrika fält-herrar - fram på sin väg upp till *Capitolium*. Triumftåget gick längs Palatinens södra och östra sidor och vid *Colosseum* (Amphitheatrum Flavium) gjorde det en tvär sväng i riktning mot Forum för att fortsätta på *Via sacra* där nu *Titusbågen* (Arcus Titi) och *Septimius Severus' triumfbåge* befinner sig.

Palatinen var i slutet av republikens tid fyllt av de rika aristokraternas bostäder (sv. palats kommer av lat. *Palatium* = Palatinen). Under kejsartiden blev Palatinen platsen för kejsarpalatsen. Söder därom mellan Palatinen och Aventinen låg den väldiga bana för hästkapplöpningar som bar namnet *Circus Maximus*.

Utanför den gamla staden anlades under kejsartiden även de stora badhusen, *thermae*, och trädgårdarna, *horti*. I termerna erbjöds bad av olika slag, där gavs också tillfälle att idka idrott och gymnastik eller bevista litterära eller filosofiska föreläsningar, konserter och teater-

föreställningar. De största termerna var Caracallas termer, *Thermae Antoninianae*, i söder och Diocletianus' termer, *thermae Diocletiani*, i norr (båda utanför kartan ovan). Av den förstnämnda byggnaden återstår endast ruiner, låt vara utomordentligt stora och ståtliga. Den sistnämnda, nära centralstationen Termini, har införlivats med det moderna Rom och inrymmer bl.a. kyrkan Santa Maria degli Angeli och museum med antiksamlingar.

Vid vår tideräknings början var Rom medelpunkten i ett väldigt rike. Under de följande århundradena, då nya landområden erövrades och fogades till det romerska imperiet, kände romarna ett starkt behov att grunda kolonier. Dessa *coloniae* blev i allt väsentligt veterankolonier. De erövrade områdena kom genom dessa kolonier att genomsyras av den romerska livsstilen. De nya romerska städerna byggdes på ett sådant sätt att de alla mer eller mindre liknade den stora förebilden, Rom. I Rom fanns ett råd kallat senaten, vars medlemmar sammanträdde i kurian - i hundratals småstäder i riket sammanträdde nu en rådsförsamling i sin egen kuria. Rom hade sitt Forum Romanum, varje liten stad fick nu sitt forum. Rom hade tempel, teatrar, amfiteatrar, hästkapplöpningssbanor, badinrättningar - varje liten stad i det stora riket fick nu samma typ av byggnader. Det gällde framför allt sådana som skulle förströ folket:

amfiteatern (*Colosseum*), rännarbanan (*Circus Maximus*), teatern (t.ex. *Marcellusteatern*). I den spanska staden Merida kan vi finna amfiteatern, stadion och teatern i den moderna stadens närhet. I Arles i Provence ingår ännu idag en teater och en amfiteater från antiken i den moderna stadsplanen. Byggnader av dessa olika slag uppfördes i de många städer längs Rhen och Donau som romarna grundade och som i senare tid har blivit moderna storstäder, t. ex. Bonn, Köln, Trier och Wien.

Uppgift 1

Se uppslagsorden Amfiteater (Colosseum), Cirkus (Circus Maximus) och Palatinen i Nationalencyklopedin eller annat uppslagsverk!

Presensstammens personändelser i passiv.

När vi i svenskan vill sätta ett verb i passiv, fogar vi ändelsen *-s* till verbstammen (jfr aktiv form: 'Vännerna räddar Marcus' med motsvarande mening i passiv form: 'Marcus räddas av vännerna'). Vi kan också använda hjälpverbet 'bliva' för passiv form ('Marcus blir räddad av vännerna').

I stället för svenskans generella tillägg av ett *'-s'* i slutet av ett verb finns i latin, som framgår av tabblån nedan, särskilda personsuffix i passiv för varje person:

<i>Personsuffix i passiv</i>	<i>Presens ind. passiv</i>	<i>Imperfekt ind. passiv</i>
-r (i vissa fall -or) jag	vide-or jag ses	videba-r jag sågs
-ris du	vide-ris du ses	videba-ris du sågs
-tur han, hon, den, det	vide-tur han etc. ses	videba-tur han etc. sågs
-mur vi	vide-mur vi ses	videba-mur vi sågs
-mini ni	vide-mini ni ses	videba-mini ni sågs
-ntur de	vide-ntur de ses	videba-ntur de sågs

Imperfekt konjunktiv i passiv heter *videre-r*, *videre-ris* etc.

Lär noga in de sex personsuffixen i passiv!

Presens infinitiv passiv

Du har tidigare lärt dig att presens infinitiv aktiv har ändelsen **-re**: **laudare** att berömma, **videre** att se, **mittere** att sända, **audire** att höra.

Nu har turen kommit till att du lär dig presens infinitiv passiv, som i första, andra och fjärde konjugationerna får ändelsen **-ri** och i tredje konjugationen ändelsen **-i**:

1:a konj. på -a laudari att berömmas	2:a konj. på -e videri att ses	3:e konj. på kons. mitti att sändas	4:e konj. på -i audiri att höras
--	--	--	--

Latinska uttryck

(1) Fluctuat nec mérgitur. (devis under fartyget i Paris vapen)	(1) flúctuo 1 gunga nec och inte, men inte mergo 3 sänka
(2) Si vis amari, ama!	(2) volo, vis, vult, vólumus, vultis, volunt (oregelb.) jag, du etc vill
(3) Tempora mutantur, nos et mutamur in illis. (nylatinsk hexameter)	(3) muto 1 (för)ändra nos et = et nos
(4) Mundus vult décipi.	(4) mundus, i M värld decipio, decépi, deceptum 3B bedraga
(5) Approbaris.	(5) ápprobo 1 godkänna
(6) Laudatur (förr = A, högsta betyg)	(6) laudo 1 berömma
(7) Tertium non datur.	(7) do, dedi, datum 1 giva
(8) A multis amicus appello.	(8) appello 1 kalla
(9) Si delectaris, bene est.	(9) delecto 1 förnöja, roa
(10) Videris mihi stulte agere.	(10) stulte (adv.) dåraktigt
(11) Vivitur parvo bene. (Horatius)	(11) vivo, vixi, victum 3 leva parvum, i N (något) litet
(12) Romae comitia quotannis habebantur.	(12) Romae i Rom comitia, orum N folkförsamling quotannis (adv.) årligen

Lär in glosorna i högerspalten!

Uppgift 2

Ange indikativ passiv 2:a pers. sing. och 3:e pers. plur. presens och imperfekt av a) *voco* 1 kalla ('du kallas, de kallas, du kallades, de kallades') b) *terreo* 2 förskräcka ('du förskräcks, de förskräcks, du förskräcktes, de förskräcktes')! Sätt också ut accent på stavelse som skall betonas!

Perfekt och pluskvamperfekt passiv

Vi har tidigare konstaterat att ett latinskt verb i aktiv har fyra temaförmer:

första person singularis presens indikativ (t. ex. *video* jag ser),

första person singularis perfekt indikativ (*vidi* jag har sett/såg)

perfektparticipstammen med tillägget *-um* (*visum*) och

infinitiven (den senare betecknas med någon av siffrorna 1, 2, 3 och 4 för att ange konjugationstillhörighet).

Om verbet *sum* (jag är) läggs till ett perfekt particip som *missus* (sänd), fås *missus sum* 'jag är sänd' = 'jag har sänts', dvs. **perfekt passivum indikativ**. Latinskt perfekt (*missus sum*) översätts normalt med svenskt imperfekt, dvs. 'jag sändes' (se fjärde avdelningen).

Om perfekt participet *missus* kombineras med *eram*, blir betydelsen 'jag var sänd' = 'jag hade sänts', dvs. **pluskvamperfektum passivum indikativ**.

Om det i en latinsk tidsbisats skulle krävas modus konjunktiv för verbet, byts *eram* mot *essem*: *Cum Sextus missus esset*, ... Då Sextus hade sänts iväg, ... (= pluskvamperfektum passiv konjunktiv i cum-sats).

Perfekt passiv jag etc. har setts/sågs (subjektet maskulinum):

<i>Indikativ</i>	<i>Konjunktiv</i>
visus sum	visus sim
visus es	visus sis
visus est	visus sit
visi sumus	visi simus
visi estis	visi sitis
visi sunt	visi sint

Pluskvamperfekt passiv jag etc. hade setts (subjektet maskulinum):

<i>Indikativ</i>	<i>Konjunktiv</i>
visus eram	visus essem
visus eras	visus esses
visus erat	visus esset
visi eramus	visi essemus
visi eratis	visi essetis
visi erant	visi essent

Uppgift 3

Vad betyder a) *Pompeius superatus erat* (*súpero* 1 besegra), b) *Hostes territi sunt* (*terrítus* perfekt particip till *terreo* 2 förskräcka), c) *Inclusus eram* (*inclúsus* perfekt particip till *inclúdo* 3 innestänga), d) *Puniti eramus* (*punio* 4 straffa)

Perfekt infinitiv passiv

Du har tidigare lärt dig att perfekt infinitiv aktiv bildas genom att du till perfektstammen fogar suffixet *-isse*: **amavisse** att ha älskat, **vidisse** att ha sett, **misisse** att ha sänt, **audivisse** att ha hört.

Om ett perfekt particip som *missus, a, um* förbinds med *esse*, fås *missus, a, um esse* 'att vara sänd' = 'att ha sänts' dvs. **perfekt infinitiv passiv**. De fyra verbkonjugationernas perfekt infinitiv passiv lyder så här och översätts ordagrant på följande sätt:

<i>1:a konj.</i> laudatus, a, um esse att ha berömts	<i>2:a konj.</i> visus, a, um esse att ha setts	<i>3:e konj.</i> missus, a, um esse att ha sänts	<i>4:e konj.</i> auditus, a, um esse att ha hörts
---	--	---	--

EXERCITIUM (jfr akkusativ med infinitiv i fjärde avdelningen)

(1) Puer se clamore territum esse dixit.	(1) clamor, óris M rop terreo, térrui, térritum 2 förskräcka
(2) Mariam laudatam esse scivisti.	(2) scio, scivi, scitum 4 veta
(3) Hostes victos esse audivi.	(3) vinco, vici, victum 3 besegra
(4) Captivos dimissos esse viderunt.	(4) captivus, i M fånge dimitto, dimisi, dimissum 3 släppa fri

Lär in glosorna i högerspalten!

Deponens

I svenskan finns verb som har passiv form, dvs. slutar på *-s*, fastän de inte har passiv betydelse: 'färdas' = fara, 'minnas' = komma ihåg, 'lyckas' = ha framgång, 'andas' = dra andan. Dessa verb kan inte omskrivas med 'bliva'.

Verb av detta slag finns också i latinet och kallas deponens (presens particip av verbet *depono* lägga bort, dvs. ett verb som 'lägger bort' den passiva betydelsen). Av ordlistan framgår om ett verb är deponens. Ett deponens har tre temaformer, alla i passiv form (presens indikativ, perfekt indikativ, presens infinitiv):

admiror, admiratus sum, admirari 1 *deponens* beundra

confiteor, confessus sum, confiteri 2 *deponens* bekänna

sequor, secútus sum, sequi 3 *deponens* följa

partior, partítus sum, partiri 4 *deponens* dela

Notera att *infinitiv* av ett deponens har aktiv betydelse (t. ex. **loquor, locutus sum, loqui** 3 *deponens* tala). I följande fyra meningar möter

deponenta infinitiver i satsförkortningen akkusativ med infinitiv. I sådan satsförkortning är subjektsdelen ofta ett substantiv i akkusativ och predikatsdelen en infinitiv, t. ex. *Audio puellam cānere* 'Jag hör flickan sjunga'/'Jag hör att flickan sjunger'.

Caesar dicit virum falso loqui.	Caesar säger att mannen talar osant.
Caesar dixit virum falso loqui.	Caesar sade att mannen talade osant.
Caesar dicit virum falso locutum esse.	Caesar säger att mannen har talat osant.
Caesar dixit virum falso locutum esse.	Caesar sade att mannen hade talat osant.

Uppgift 4

Böj verbet *vereor* 2 (deponens) frukta i presens! Ange också verbformernas betydelse! Sätt ut accent på stavelse som skall betonas!

MARTIALIS

IX:5 Äktenskap?

**Núbere vis Prisco. Non miror, Paula. Sapisti.
Dúcere te non vult || Priscus. Et ille sapit.**

nubo, nupsi, nuptum 3 gifta sig (om kvinnor), *alicui* med någon **vis**, **vult** se böjningen av *volo* nedan **miror, miratus sum, mirari** 1 *deponens* undra, förundra sig **sapio, sapii** 3B vara klok, göra en klok bedömning; *sapisti* sammandragen form av *sapiisti* (perfekt indikativ) **duco, duxi, ductum** 3 föra; (*uxorem*) *ducere aliquem* gifta sig med någon (om män) **et** även

Paula, du gifta dig vill med Priscus: stor är din klokhet.

Han vill ej bli din man: || Priscus är klok, också han. (H. Strömberg)

|| markerar paus i uppläsningen

Volo, nolo, malo

volo, volui, velle 'vilja',
nolo (<*ne-volo*), *nolui, nolle* 'inte vilja'
malo (<*magis volo*), *malui, malle* 'hellre vilja'

Några frekventa former redovisas i det följande:

presens indikativ

volo jag vill	nolo jag vill inte	malo jag vill hellre
vis	non vis	mavis
vult	non vult	mavult
vólumus	nólumus	málumus
vultis	non vultis	mavultis
volunt	nolunt	malunt

imperfekt indikativ

volébam osv.	nolébam osv.	malébam osv.
---------------------	---------------------	---------------------

imperfekt konjunktiv

vellem osv.	nollem osv.	mallem osv.
--------------------	--------------------	--------------------

Märk: Imperativ av *nolle* heter *noli, nolíte* 'låt bli (att)':

Noli me tángere!	Rör mig inte! Jesu ord efter uppståndelsen, Joh. 20,17
Noli turbare círculos meos!	Rubba inte mina cirklar! Archimedes till romersk soldat som deltog i stormningen av Syracusae 212 f. Kr.

Demonstrativt pronomen *hic, haec, hoc*

Hic, haec, hoc 'denne; den här'. Latinska pronomen har i genitiv singularis suffixet *-ius* och i dativ singularis suffixet *-i*. I vissa kasus finns *c*, en rest av ett utpekande, dvs. demonstrativt, suffix *ce*. Observera att *m* i kasussuffix assimileras till *n* framför *c*: *hunc*, resp. *hanc*. Flertalet böjningsändelser tillhör ändelsesystem A:

	<i>Maskulinum</i>	<i>Femininum</i>	<i>Neutrum</i>
<i>Singularis</i>			
Nominativ	hic	haec	hoc
Genitiv	huius (hujus)	huius (hujus)	huius (hujus)
Dativ	huic (hujk)	huic (hujk)	huic (hujk)
Ackusativ	hunc (< <i>humc</i>)	hanc (< <i>hamc</i>)	hoc
Ablativ	hoc	hac	hoc

Pluralis

Nominativ	hi	hae	haec
Genitiv	horum	harum	horum
Dativ/Ablativ	his	his	his
Akusativ	hos	has	haec

Jämför följande improvisationsdikt vid en middag **Hic, Haec, Hoc** av Johan Olof Wallin:

*Jag i Fahlu skola gått,
Hic, haec, hoc!
Det latinet jag förstått,
Minns det noch.*

*Hic det är vår hedersvärd,
Haec hans fru,
Hoc det glas, som av en lärd
Höjes nu.*

*Hic är qvick och Haec är täck,
Derför ock
Tömmer jag för Hic och Haec
Hela Hoc!*

Pronominaladjektiv

Pronomenändelserna *-ius* i genitiv singularis och *-i* i dativ singularis finns också i ett antal andra ord, s.k. *pronominaladjektiv*, t. ex. *unus* en (genitiv *uníus*, dativ *uni*), *nullus* ingen (*nullíus*, *nulli*), *solus* ensam (*solíus*, *soli*), *alter* en annan (*alteríus*, *alteri*), *totus* hel (*totíus*, *toti*).

EXERCITIUM

(1) Hunc librum amo.	(1) liber, bri M bok
(2) Haec via brevior est quam illa.	(2) brevior (komparativ) kortare
(3) Illa arbor altissima est.	(4) arbor, árboris F träd
(4) Quot homines, tot sententiae.	(5) tot ... quot så många...som
(6) Deo soli gloria.	(6) gloria, ae F ära
(7) Ei est nomen Tiberius.	(8) nomen, nóminis N namn
(8) Quae est causa?	(9) causa, ae F orsak
(9) Omnes, qui aderant, plaudebant.	(10) plaudo, plausi, plausum 3 klappa i händerna
(10) Tibi uni confido.	(11) confido 3 lita på, med dat.
(11) Terra nullíus	(12) terra, ae F jord, land

(12) Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.	(14) accurro, accurri, accursum 3 springa fram tantum bara notus, a, um känd nomen, nominis N namn
---	--

Lär in glosorna i högerspalten!

Uppgift 5

Identifiera följande ordformer med numerus och kasus samtidigt som du anger ordets grundform: a) *animális* b) *verbis* c) *canibus* d) *domini* e) *naves* f) *animáli* g) *navis* h) *animália*!

Uppgift 6

Ange böjningsstammarna för följande substantiv: a) *tempus* b) *plebs* c) *nomen* d) *ordo*! Vidare, vad betyder respektive substantiv? Nämn slutligen lånord i svenskan eller andra moderna språk som kan härledas från respektive stam!

INSKRIFT PÅ EN UNG HUSTRUS GRAV

(1) HIC SITA SUM, QUAE CUM CÓNIUGE HAS FRUGÍFERAS TERRAS CÓLUI, SEMPER DILECTA A MEO MARÍTO.	(1) hic här situs, a, um belägen, 'begravd' coniunx, cóniugis MF make/a frugíferus, a, um fruktbar colo, colui, cultum 3 odla dilectus, a, um älskad maritus, i M make
(2) MÝRSINA MIHI NOMEN ERAT.	(2) sum, fui, esse vara nomen, nóminis N namn
(3) QUINQUENNIA QUINQUE VIXI ET CURSUM PEREGI, QUEM DÉDERAT FORTUNA.	(3) quinquennium, i N femårs-period cursus, us (4:e dekl.) levnadslopp périgo, perégi, peractum 3 fullborda do, dedi, datum 1 ge
(4) CARE MIHI MARÍTE ET DULCISSIMA NATA, VALETE ET MÉMORIS SEMPER DATE MEO SEPULCHRO IUSTA.	(4) carus, a, um kär <i>care ... marite</i> vokativ dulcissima ljuvaste (superlativ av <i>dulcis, e</i> , se nedan) nata, ae F dotter mémor, oris ihågkommande = 'minns alltid och' sepulchrum, i N grav iustus, a, um rättvis; här neutrum pluralis: 'tillbörliga offer'

Adjektivs komparation

Vi kallar adjektivets grundform, t. ex. '*snabb*', för positiv. Vill man uttrycka en högre grad av adjektivet, används komparativ, t. ex. '*snabbare*'. För att uttrycka högsta grad används superlativ, t. ex. '*snabbast*'. Att komparera ett adjektiv innebär att ange dessa tre gradformer: positiv, komparativ och superlativ.

I svenskan kompareras adjektiv vanligen med *-are* och *-ast*, som i exemplen ovan. Vissa adjektiv har dock i stället det korta komparativmorfemet *-re* och det korta superlativmorfemet *-st*: 'längre, längst' eller används vid komparation 'mera' och 'mest'. Andra adjektiv har slutligen vid komparationen en stamväxling, t.ex. 'dålig, sämre, sämst'.

Komparativ av ett latinskt adjektiv bildas genom tillägg av ett morfem **-ior** (mask. och fem.) och **-ius** (neutr.) till positivens böjningsstam. Komparativer böjs såsom tredje deklinationens konsonantstammar, eftersom komparativmorfemet **-ior** slutar på konsonant. Böjningen lyder som följer.

	<i>Maskulinum/Femininum</i>	<i>Neutrum</i>
<i>Singularis</i>		
Nominativ	longior	longius
Genitiv	longioris	longioris
Dativ	longiori	longiori
Akusativ	longiorem	longius (= nom.)
Ablativ	longiore	longiore
<i>Pluralis</i>		
Nominativ	longiores	longiora
Genitiv	longiorum	longiorum
Dativ/Ablativ	longioribus	longioribus
Akusativ	longiores	longiora (= nom.)

EXERCITIUM

(1) honoratiores	(1) honoratus, a, um hedrad
(2) cura posterior	(2) cura, ae F bekymmer pósterus, a, um sen
(3) Nos celeriores sumus quam tu.	(3) celér, eris, ere snabb quam än
(4) Humaniora	(4) humanus, a, um mänsklig
(5) Villa vestra pulchrior est quam haec.	(5) pulcher, ra, rum vacker
(6) Ego senior sum quam tu.	senex, is gammal; komp. senior äldre
(7) Iuniores estis.	(7) iuvenis ung; komp. iunior yngre

Superlativ bildas som tidigare nämnts vanligen genom tillägg av **-issimus, a, um** till positivens böjningsstam. Denna superlativbildning gäller både adjektiv som hör till ändelsesystem A och adjektiv som hör till ändelsesystem B, jfr *longus* lång, *longior*, längre, *longissimus* längst, *lenis* mild, *lenior* mildare, *lenissimus* mildast.

Notera följande komparation med stamväxling:

bonus, a, um god	melior, ius bättre	óptimus, a, um bäst
malus, a, um dålig	peior, ius /pejus/ sämre	péssimus, a, um sämst
magnus, a, um stor	maior, ius /majus) större	máximus, a, um störst
parvus, a, um liten	minor, us mindre	mínimus, a, um minst

Observera att komparativ och superlativ inte alltid anger verklig jämförelse utan kan användas absolut (fristående, dvs. utan jämförelse). Svenska exempel på absolut betydelse är: *en bättre middag*, *en längre promenad*, *en större förmögenhet* och *de skönaste ting*, *de dyrbaraste smycken*. Latinets **absoluta komparativ** översätts som regel med 'alltför' eller 'ganska' + positiv och latinets **absoluta superlativ** med 'mycket' + positiv, jfr *Senectus est natura loquacior*. Ålderdomen är av naturen ganska pratsam, vidare inskrift på medalj: **MÉRITIS OPTIMIS** 'För mycket goda förtjänster'.

Uppgift 7

Komparera adjektiven a) *prudens, entis* klok, b) *carus, a, um* kär, c) *gravis, e* tung!

Uppgift 8

Böj i singularis och pluralis *grammáticus doctior* en lärdare lärare!

Uppgift 9

Böj i singularis och pluralis *via longior* en längre väg!

Uppgift 10

Böj i singularis och pluralis *atrium latius* ett bredare atrium!

Uppgift 11

Sök lånord från adjektiven *magnus, maior, maximus* och *parvus, minor, minimus*!

Adverbs komparation

När adverb bildas i latinet läggs till adjektivets böjningsstam i *positiv*

1. *-e*, om adjektivet hör till första och andra deklinationerna: *lent-e* långsamt av *lentus, a, um* långsam,
2. *-iter*, om adjektivet hör till tredje deklinationen: *gráv-iter* tungt av *gravis, e* tung.

Som *komparativ* för adverbena används akkusativ singularis neutrum av motsvarande adjektivs komparativ, dvs. morfemet *-ius* fogas till böjningsstammen. Adverbets *superlativ* är adjektivets superlativ med utbyte av morfemet *-us* mot morfemet *-e*.

lente långsamt (stam <i>lent-</i>)	lentius långsammare, ganska långsamt, alltför långsamt	lentissime långsammast, mycket långsamt
graviter tungt (stam <i>grav-</i>)	gravius tyngre, ganska tungt, alltför tungt	gravissime tyngst, mycket tungt

Komparation med **stamväxling** möter hos följande adverb:

bene väl	melius bättre	óptime bäst
male dåligt	peius sämre	péssime sämst
magnópere i hög grad	magis mer	máxime mest
parum föga	minus mindre	mínime minst

LATINSKA INSKRIFTER I SVERIGE

1. Magnus Ladulås var son till Birger Jarl och svensk konung 1275-1290.
Om konung Magnus Ladulås skrivs följande i Riddarholmskyrkan, Stockholm:

<p>CUM MAG(NUS) ESSET REX, FLORUIT IUSTICIA ET LEX floreo, florui 2 blomstra iusticia = iustitia, ae F rättvisa lex, gis F lag</p> <p>RELIGIONIS HIC PIUS CULTOR, SCELERUM ACERRIMUS ULTOR hic denne (demonstrativt pronomenen) cultor, óris M dyrkare scelus, scéleris N brott acer, ris, e häftig, sträng acerrimus absolut superlativ = mycket sträng (<acersimus: <i>-simus</i> är ett avkortat superlativsuffix där <i>-s-</i> assimilerats till <i>r</i> ultor, óris M hämnare</p> <p>PAUPERIBUSQUE CHARUS. DUM VIXIT, NUMQUAM AVARUS. pauper, paúperis fattig ; <i>pauperibusque</i> = et pauperibus charus = <i>carus</i> dum så länge vivo, vixi 3 leva numquam aldrig avarus, a, um girig, 'lysten efter andras pengar'.</p>
--

2. Olaus Petri, den svenska kyrkans reformator, föddes 1493 och dog 1552. Om Olaus Petri skrivs följande i Storkyrkan, Stockholm:

<p>HIC REQUIESCIT VIR VENERANDUS DOMINUS MAGISTER OLAVUS PETRI hic (rumsadverb) här requiesco, requiévi, requiétum 3 vila venerandus, a, um vördnadsvärd, högvördig magister, ri M magister (akademisk titel) MINISTER EVANGELII ET HOLMENSIS ECCLESIAE PASTOR. minister, ri M tjänare Holmensis, e stockholmsk, i Stockholm ecclesia, ae F kyrka, församling pastor, óris M kyrkoherde</p> <p>OBIIT ANNO DOMINI 1552 DIE 19 APRILIS. ob-eo, ob-ii, ób-itum, ob-ire dö</p> <p>POST TENEBRAS SPERO LUCEM. post (prep. m. ack.) efter ténebrae, arum F (plurale tantum) mörker spero 1 hoppas (på) lux, cis F ljus</p>

3. Gustav II Adolf gravsattes år 1634 i gustavianska gravkoret i Riddarholmskyrkan. Kring korets ytterväggar löper följande hyllning på latin till hjältekonungen:

IN ANGSTIIS INTRAVIT.	angustiae, arum F (plurale tantum) trångmål, svåra tider intro 1 träda till
PIETATEM AMAVIT.	pietas, tátis F (religiös) fromhet, tron på Gud
HOSTES PROSTRAVIT.	hostis, is M fiende prostrerno, prostrávi 3 slå till marken
REGNUM DILATAVIT.	regnum, i N rike diláto 1 (<i>latus, a, um</i> bred) utvidga
SUECOS EXALTAVIT.	suecus, i M svensk exalto 1 (<i>altus, a, um</i> hög) upphöja
OPPRESSOS LIBERAVIT.	oppressus, a, um förtryckt, <i>ópprimo, oppressi oppressum</i> 3 förtrycka
MORIENS TRIUMPHAVIT.	moriór, mori deponens 3 dö

4. På Gustav Adolf-monumentet i Uppsala:

<p>GUSTAVO ADOLPHO MAGNO NOMINE POPULI SUECANI CAROLUS XIV JOHANNES D. VI NOVEMBRIS MDCCCXXXII. Gustav II Adolf var kung 1611-1632. nomen, nóminis N namn – suecanus, a, um svensk. - <i>Ellips</i> (=utelämning) av verb är vanlig i inskrifter: "reste (minnesstenen)" - D=Die - VI (sexto) Novembris (underförstått: <i>mensis, gen.</i>) i månaden november, <i>November, ris, re</i> är adjektiv</p>
--

5. På en minnessten över Carl von Linné, Åholmens naturpark vid Västerås. Carl von Linné föddes 1707 och dog 1778

**CAROLO A LINNÉ. SI QUAERIS MONUMENTUM,
CIRCUMSPICE.**

Cárolus a Linné översättning av Carl von Linné **quaero, quaesívi, quaesítum** 3 söka **circum-spicio, circum-spexi, circum-spectum** 3 se (sig) runt omkring

6. Några inskrifter på Riddarhuset i Stockholm:

CONSILIO ATQUE SAPIENTIA

consilium, i N råd, rådighet **sapientia, ae** F vishet

ARTE ET MARTE

ars, artis F konst, kultur **mars, martis** M krigsguden, krig ('med fredligt värv och krigisk bragd' eller 'i kulturens och krigets tjänst')

PROVIDE ET CONCORDITER

próvide (adv. till *próvidus*, jfr *providére* förutse) med omtanke **concorditer** i endräkt, jfr *concordia* och *cor, cordis* N hjärta

IUSTE ET MODERATE

iustus, a, um rättträdig **moderatus, a, um** måttfull